

Наукова розвідка на тему:
Молодіжні субкультури
другої половини XX століття

Для того, щоб з'ясувати феномен молодіжної субкультури, необхідно перш за все визначити, яку групу ми називаємо молоддю та які її особливості сприяють виникненню неформальних, відмінних від офіційних угруповань.

Одне з перших визначень молоді дав у 1968 р. В.Т.Листовський: «Молодь – покоління людей, які проходять стадію соціалізації, засвоюють, а у більш зрілому віці вже засвоїли освітні, професійні, культурні та інші соціальні функції; в залежності від конкретних історичних умов вікові критерії молоді можуть змінюватися від 16 до 30 років». Сучасні вчені визначають молодь як соціально-демографічну групу суспільства, що виділяється на основі сукупності характеристик, особливостей соціального положення і обумовлених тими чи іншими соціально-психологічними властивостями, які визначаються рівнем соціально-економічного та культурного розвитку, особливостями соціалізації в суспільстві.

Формування людини як незалежної особистості починається у підлітковому віці. У 12-14 років пробуджується інтерес до питань суспільства, моралі, світобудови; перебудовуються та проходять докорінну ломку всі попередні уявлення про життя і своє місце в ньому. Поряд з інтересом до інших виникає інтерес до свого «Я», виробляються морально-етичні норми, у становленні яких підліток часто користується певними ідеалами. Якщо в молодшому підлітковому віці це найчастіше близька людина, то у старшому ним найчастіше стає вигаданий або реальний, проте далекий від підлітка образ. Якісно нові зміни в особистості та фізіології людини потребує інших форм вияву себе. Підліток заявляє про свою «дорослість», вимагає враховувати його думку, не втручатися в його особисті справи. Але він залежний від батьків, тому виникають конфлікти: дорослі не розуміють потреб підлітка, а він намагається звільнитися від їх впливу та опіки. Звідси і агресивність, максималізм, нонконформізм підростаючої людини.

Узагальнюючи, можна виділити такі особливості підліткового віку:

1. Потреба в енергетичній розрядці;

2. Потреба в самовихованні, активний пошук ідеала;
3. Відсутність емоційної адаптації;
4. Легко піддається емоційному зараженню;
5. Критичність;
6. Безкомпромісність;
7. Потреба в автономії;
8. Відраза до опіки;
9. Значимість незалежності як такої;
- 10.Різкі коливання характеру та рівня самооцінки;
- 11.Інтерес до якостей особистості;
- 12.Потреба бути;
- 13.Потреба щось значити;
- 14.Потреба в популярності;
- 15.Гіпертрофія потреби в інформації.

Не слід також забувати, що підлітковий вік – час і біологічного дозрівання організму. Він пристосовується до дорослості, починає функціонувати відповідно до статі людини. Виникає потяг до протилежної статі. Ці чисто біологічні процеси також накладають свій відбиток на житті підлітка. Підлітковий вік – найсуперечливіший і найважчий у житті. Він ускладнюється ще й нерівномірністю психічного і фізичного розвитку. Властиве підліткам почуття дорослості насправді не підтверджується у реальній практиці. Деякі сторони особистості підлітка можуть бути вже повністю сформовані, тоді як в інших він ще залишається дитиною. Прагнення до свободи обмежується існуючою системою виховання. Тоді підліток починає вести себе неадекватно,

підкреслюючи свою незалежність і незгоду девіантною поведінкою. Підліток не розуміє, що це тимчасове явище і що він не настільки дорослий, як йому здається. А ті способи, якими він доводить свою незалежність, ведуть до деградації.

Взагалі останнім часом активно мусується тема кризи підліткового віку. Хоча насправді вона є зовсім необов'язковою і скоріше виключенням. Процес дорослішання, який є обов'язковим, не завжди супроводжується кризовими явищами. Тому і складність підліткового віку є досить умовною. Людині необхідно знайти себе, але часто це можна зробити безболісно для себе та інших.

Спостерігаємо парадокс. З одного боку, невинна акселерація призводить до надзвичайного раннього дорослішання. Тут можна згадати і засоби масової інформації, і відсутність моральних норм у суспільстві, і навіть екологічне забруднення, яке змінює гормональний фон людини. Але з іншого боку, все збільшується строк соціалізації особистості. Більше того, криза підліткового віку підноситься до рівня обов'язкової, вона розтягується в часі, пропагується. Протест людини, яка тільки формується, не припиняється, а переходить у перманентну форму.

Тобто молодь, по суті, включається до групи підлітків якщо не соціально, то психологічно. А це утруднює включення вже повністю сформованої особистості в доросле життя. Поширюється інфантильність.

На мою думку, поняття «підліток» і «молодий» мають бути чітко розмежовані. Але в реальності багато молодих людей ведуть себе як підлітки, не зважаючи на те, що цей етап вони давно пройшли. Людина може експериментувати та нехтувати всіма правилами до максимум 15-16 років. Якщо ж кризові явища спостерігаються і у пізнішому віці, то це вже є відхиленням, яке, на жаль, все більше стає нормою.

Бунт молодої людини, з одного боку, а з іншого – відчуття нею самотності і нерозуміння змушує її шукати спілкування з однолітками. Визначальним фактором і взірцем для копіювання стає група. Інколи, якщо це сильна людина,

вона сама може створити навколо себе осередок ровесників з певними поглядами на життя. Тобто виникає те, що прийнято називати субкультурою.

Субкультура – соціальне угруповання, яке об'єднане тим, що кожен з його представників себе до нього зараховує (тобто ідентифікує). Існує ще кілька визначень, наприклад: субкультура – будь-яке об'єднання молоді, що має власні елементи культури, а саме: мову (сленг), символіку (зовнішня атрибутика), традиції, тексти, норми і цінності. Вона може бути локальною, глобальною, її представники можуть спілкуватися реально чи віртуально. Субкультуру важко точно визначити – вона не є партією, організацією, системою, а як кожна спонтанна система тяжіє до подолання ентропії всередині неї. Її легше визначити через заперечення: субкультура – те, що не є офіційною культурою, але без останньої існувати не може, бо породжена нею.

Існує ще кілька термінів, схожих, але не тотожних – контркультура і неформальний молодіжний рух. Молодіжна контркультура – об'єднання молоді, що має всі ті елементи культури, що й субкультура, але чиї норми та цінності перебувають в активній чи пасивній опозиції до існуючих у суспільстві норм і цінностей. Тобто це субкультура, яка повністю відкидає усі попередні здобутки і прагне до їх заміни на свої. А неформальним молодіжним рухом можна назвати систему молодіжних субкультур і широкої неорганізованої молодіжної діяльності у взаємозв'язку між собою і з суспільством загалом. Тобто так звані неформали не обов'язково мають належати до певної субкультури, скоріше це молодь, яка має власну позицію, не ототожнену з позицією якоїсь групи.

Термін «контркультура» по відношенню до субкультури є вужчим і в свою чергу вужчий за неформальний рух. Загалом усіх представників субкультур можна назвати неформалами (нефорами), а термін «субкультура» вживати і по відношенню до контркультур, адже для даного огляду це є несуттєвим.

Феномен субкультур належить до ХХ століття і поширився лише у його другій половині. Він не згасає і досі. Його важко оцінити однозначно, надто

багато функцій виконують субкультури і надто глибоко вони вкорінилися в нашій свідомості. Можна сказати, що в сучасній Україні молодіжні субкультури переросли культуру офіційну, вийшли на сцену, телебачення, естраду, царину книгодрукування, моду... Субкультура по визначенню не може охоплювати всю молодь. Для її існування необхідна загальноприйнята культура, до якої вона перебуватиме в опозиції. Ці дві сторони життя нерозривно пов'язані, одна провокує іншу і підтримує її існування. А зараз пропаганда неформалізму зайшла настільки далеко, що він став нормою. Не бути неформалом – значить бути вигнанцем, старомодним, відсталим. «Несхожість» поступово перетворюється у шаблон, вироджується, втрачає свої визначальні риси. Більшість просто переймає зовнішні ознаки неформалів, не належачи до останніх. Постає питання, наскільки таких людей можна вважати приналежними до тієї чи іншої субкультури. Наприклад, широкі штани ще не видають репера чи брейкера, а довгий чубчик і вузькі джинси – емо. Просто зараз субкультура стала модою, а мода завжди має ознаки уніформності – вона нав'язує зовнішній вигляд, не враховуючи внутрішнього стану. Ця маса людей, по суті, наслідує існуючі в теперішній момент стандарти. Наразі актуальним є неформалізм, тому він і копіюється. Жодним чином не можна плутати цю лише поверхову схожість з глибинною суттю.

Субкультури, а точніше – «справжні» субкультури, не обтяжені сторонніми елементами, - виконують кілька функцій. Їх можна умовно поділити на дві групи:

1. ті, які стосуються самих членів субкультур;
2. ті, які виконують субкультури по відношенню до всього суспільства.

Першу групу можливо визначити з опитувань неформалів. На першому місці стоїть спілкування з подібними собі, на другому – можливість для саморозвитку, на третьому – умови для відпочинку. Тобто субкультура бере на себе роль офіційних молодіжних організацій, згруповуючи молодь, надаючи їй сенсу існування чи створюючи ілюзію такого. Друга група менш очевидна.

Субкультури стимулюють оновлення соціального організму, не дають йому застигати в нерухомості, накреслюють шляхи його розвитку, сприяють обміну інформації між «дорослим» і «молодіжним» світом. З одного боку вони культивують протест проти суспільства дорослих, його цінностей і авторитетів, а з іншого – покликані сприяти адаптації молоді до цього дорослого суспільства.

Субкультури мають свої певні характеристики. Для сторонніх спостерігачів представників тієї чи іншої субкультури найлегше визначити за зовнішнім виглядом. Субкультура продукує лише її властиву символіку, часто незрозумілу для непосвячених, але досить яскраву, щоб виділятися у натовпі. Символи слугують і для комунікації, вони несуть певну інформацію, тобто є формою, яка залежно від того, де знаходиться спостерігач – всередині чи ззовні субкультури – набуває різних значень. Символіка – те, що перше об'єднує представників однієї субкультури.

Близькими до зовнішніх ознак є стиль життя і поведінки неформала. Він часто підкреслено зухвалий, несе виклик суспільству, а іноді інтровертний, апатичний по відношенню до світу. Нонконформізм, протиставлення себе є ще однією прикметною рисою субкультури. І знову повертаємося до думки, що субкультура неможлива поза офіційною. Для молодіжних субкультур це протиставлення часто є визначальним; молодь різко відокремлює своє, сучасне, прогресивне і батьківське, застаріле, запліснявіле. Бажання все зламати і зробити по-своєму притаманне молодим людям, і це чудово, інакше суспільство просто загинуло би. На основі своїх понять про життя субкультура формує власні цінності, установки, мораль, картину світу, у відповідності до яких і діють неформали. Важливою рисою є добровільна участь у всіх угрупованнях і єдність їх членів, забезпечена стійкими інтересами і прагненнями до певної мети. Проте всередині субкультура не є однорідною, в ній присутні суперництво і бажання займати лідерські позиції. Субкультура організується лише зсередини, тому може змінюватися, еволюціонувати, на базі однієї розвинутихся інша тощо.

Будь-яка субкультура в тій чи іншій мірі вимагає від своїх членів втрати власної індивідуальності і наслідування існуючих в ній стандартів. Спрацьовує стадний інстинкт. Бажаючи виділитися, підліток має потенційну загрозу повністю розчинитися у масі та стати слухняним автоматом, яким легко маніпулювати. Для цього створюється образ «ворога», на який вихлюпується агресія. Часто участь підлітка в подібних субкультурах є виною дорослих, які не можуть або не хочуть розгледіти прагнення і задатки підростаючої особистості і провокують її до протесту в таких негативних формах.

Можна прокласифікувати субкультури. Наприклад, виділити такі:

1. романтико-ескапітські субкультури (хіппі, толкієністи, байкери);
2. гедоністично-розважальні (мажори, рейвери, репери);
3. кримінальні (гопники, скінхеди);
4. анархо-нігілістичні (панки та інші).

За іншою класифікацією, виділяють музичні (металісти, рокери, репери), спортивні (фанати, ультрас), філософські (хіпі), політичні (пацифісти, неофашисти) субкультури.

Взагалі будь-яка класифікація субкультур є умовною, тому що деякі з них не вписуються в готові схеми. Крім того, субкультури виникають і зникають, змінюючи умоглядні схеми. До речі, у зв'язку з цим постає досить важке і цікаве питання – з якого моменту певна група людей може вважатися субкультурою? Де той критерій, кількісний або якісний, який дозволяє це зробити? Скільки людей складають субкультуру? Чи може це бути сто, десять, один? Чи можна називати одну людину субкультурою? А двох? Можливо, таки двох достатньо? Адже ми дізнаємося про субкультуру найчастіше тоді, коли вона вже сформована і має значну кількість своїх adeptів. Тому складно відповісти на ці питання адекватно, кожен може мати тут свою думку.

Та все ж таки, незважаючи на деякі пробіли у теорії молодіжних субкультур, можна досить детально охарактеризувати найбільші та найвідоміші з молодіжних субкультур.

Хіпі.

В наш час досить складно знайти прихильників "хіпізму", які б свідомо називали себе "хіпі". Натомість люди, які зараховують себе до цієї категорії, воліють називати себе "патлатий", "піпл", "системна людина" і навіть просто "людина".

При цьому вони усвідомлюють, що оточення сприймає їх саме як "хіпі", але самі не бажають потрапляти під це визначення. Найочевидніше, що це відбувається через старомодність самого слова "хіпі", та через усі асоціації, які пов'язалися з цим терміном починаючи з його виникнення у другій половині 60-х років ХХ століття.

Сьогодні чітко виділяються два прошарки цього руху: так звана "стара система" ("олдові хіпі" від англійського old, тобто старий, "справжні хіпі", "мамонти") та "нова система". "Стара система" складається з людей старшого віку (навіть до 50-ти років), для яких "хіпізм" - це все їхнє життя. Найчастіше ці люди не мають ані постійної роботи, ані постійної сім'ї. Більшість із них деградували і стали наркоманами, бомжами чи психічно хворими особами. "Нова система" об'єднує в собі молодь віком від 14-ти до 20-ти років, які примудряються поєднувати свій "хіпізм" із навчанням у престижних закладах і не завжди дотримуються найважливішої заповіді, яку визначили ідеологи руху - незалежність від соціуму. Натомість молодь робить основний акцент на атрибутиці, перебираючи на себе сленг, манеру одягатися, прикраси та ін.

Через це існує непорозуміння між двома цими поколіннями, яке, щоправда, не заважає існувати жодній зі сторін. І обидва ці табори вірять, що саме вони є справжніми "хіпанами", які ведуть свій початок з 1966-го року зі штату Каліфорнія (США). Хоча у 20-х роках у Німеччині з'явилося те, що нагадує "хіпі". Сотні молодих людей об'єдналися у в групи із назвою WANDERVOGEL. Вони

мандрували країною, не визнавали дорослих авторитетів, носили довге волосся, читали індійських філософів і проголошували принципи вільної любові. Але WANDERVOGEL так і не змогли зробити бодай мінімальний переворот у тогочасній культурі, через що і пішли в історичне забуття.

Для виникнення хіпі в 60-х рр. існував ряд соціальних та культурних причин, які не в останню чергу були викликані і Другою світовою війною. Річ у тому, що після перемоги на Гітлером західний світ опинився перед необхідністю перебудовуватися під нові реалії геополітики. З середини 50-х почали міцнішати консервативні умонастрої, що у філософії вилилося у течію "структуралістів", які наполягали, що все життя - це певна структура. І кожна людина повинна виконувати відведену їй роль.

Але підспудна енергія молодого покоління вибухнула під час студентських революцій 1968 року. І тут хіпі проявили себе цілком життєздатною силою у боротьбі з консерваторами і ретроgrадами. Основна частина цієї субкультури складалася із дітей цілком забезпечених батьків. Під впливом східних містиків, які проповідували пошуки гармонії і щастя за межами матеріального світу, тисячі хлопців і дівчат, втікали з дому, поселялися комунами і жили ні від кого незалежним життям, відрощуючи якомога довше волосся.

Волосся хіпі надавали неабиякого значення. В одному з найвідоміших маніфестів хіпі - "Маніфесті Сталкера" написано: "Недаремно споконвіків бунтарі, які протестували проти надмірної раціоналізації суспільного життя, люди мистецтва - художники, музиканти, поети - не дуже поважали перукарів... Волосся - це наче антени, які дозволяють вловлювати найтонші коливання фізичних і біологічних полів".

Хіпі мали і інші форми відзнак, найвідомішою з яких є "фенечка", або "фенька", котра вважається вершиною хіповського самовираження. Фенька може бути якою завгодно. Саме слово походить від вільної інтерпретації англійського "thing", тобто "річ". Початково так називалися будь-які дрібнички, які дарувалися одне одному. Пізніше так стали називати прикраси, причому виключно саморобні. Найчастіше феньки – це сплетені з бісеру браслети, які крім функції декору

несуть і інше смислове навантаження. Для того, щоб зрозуміти приховане послання, зашифроване у ній, треба звернути увагу на кольори, розміри, стиль виробу. Крім того, у більшості феньок існує своє ім'я, яке придумує сам автор. Звісно, що існують і легендарні феньки, які переходять з рук в руки.

Окрім зовнішніх прикрас і яскравого одягу, дуже часто хіпі асоціюються у людей і з вживанням наркотиків. Це почалося з 60-х років, коли різні психотропні речовини почали активно використовуватися молоддю для "пробудження своєї духовної і творчої потенції". Хіпі не стояли осторонь цього процесу. В історію вони потрапили з двома наркотиками - коноплею та LSD. Відкидаючи всі звинувачення у наркоманії, вони завжди наводили цитату відомого дослідника Теренса Маккени: "Я виступаю на захист психоделіків не тому, що вважаю їхнє вживання справою простою і легкою, а тому, що часто це єдиний засіб. Все інше - неефективне. Якби слова були хоч трохи дієві, то людям би вистачило однієї Нагірної проповіді". Прикриваючись цим великомудрим філософствуванням, хіпі вживали наркотики, як вони це називали, для розширення власної свідомості та виштовхуванням за звичні межі тогочасного світу.

Треба визнати, що частково це їм вдалося: музика 60-х, театр 60-х, живопис 60-х - це все спроба вийти за рамки звичного життя і значною мірою цьому посприяли саме хіпі, які на кожному кроці пропагували ідею свободи. Головним внеском хіпі у мистецтво стало внесення у творчість елементу спонтанності. Дотепер неперевершений гітарист Джиммі Хендрікс став символом спонтанної концертної імпровізації, геніальний дизайнер і художник Енді Воргол заклав основи спонтанності малюнку, а Боб Ділан - спонтанність тексту. В результаті цього потужного енергетичного викиду ми маємо саме таке сучасне мистецтво, яке спостерігаємо довкола, саме таку музику - яку чуємо, і саме такі книжки - які читаємо. І весь цей вибух відбувався під гаслом, взятим з пісні Beatles: All You Need Is Love - все що тобі потрібно - це любов. Тема любові до всіх і до всього є настільки наскрізною для хіпі, що навіть не має сенсу зупинятися на ній.

З середини 70-х рух хіпі занепадає. Але не варто думати, що рух цей у своїй класичній формі повністю зник. Зрозуміло, що сьогоденнє покоління хіпі далеке

від тих духовних засад своїх попередників. Сучасники уже не горляють на кожному перехресті гасло Сартра "Вони украли в мене сенс життя!" і не збиваються у комуни. Тепер це просто своєрідний клуб за інтересами, де переважає потяг до класичної рок-музики і плетіння з бісеру. Але хіпі заслуговують на увагу хоча б тому, що стали тим середовищем, у якому вирости найрізноманітніші "нові" молодіжні субкультури, вони дали поштовх молодіжному протестові і привнесли ідеали толерантності та розкутості в сучасне суспільство.

Особливе значення для вітчизняної культури мають радянські хіпі. Їх днем народження вважається 1 червня 1967 року, коли перші хіпі вийшли в Москві на Пушкінську площу із закликами відмовитися від насилля. Їх основним гаслом було: «Живіть як діти, у злагоді та любові». Радянські хіпі створили так звану Систему. Вона об'єднувала особистостей, які ніби випали з соціальної піраміди, які були незадоволені суспільством і не ідентифікували себе з тією роллю, яку воно їм відвело. Філософія радянського хіпізму надихала і надихає тисячі людей. Про Систему один олдвий хіпі А.Мадісон сказав так: «Движение - а его несравненно правильней было бы назвать сдвигом - не выставило ни громоздких лидеров, облаченных в пуленепробиваемую харизму, не породило организаций, объявивших священную войну всем и уж, конечно, в особенности друг другу за право курировать нетленные мощи ортодоксии, наконец, не подвело под эту несуществующую ортодоксию никакой специальной хипповской философии, идеологии или религии. Вместо идеологии с самого начала были заземлены идеалы, формулирующиеся достаточно просто - мир и любовь».

Панки.

Деякі панки вважають, що вони - справжні нащадки хіпі.

Писати про панк складно. Саме слово "панк" уже настільки втратило свій первинний сенс і так часто вживається в найрізноманітніших контекстах, що говорити про таке явище субкультури як "чистий панк" уже в принципі

неможливо. Тому те, що буде написано нижче, це свого роду збірний образ молодіжної субкультури, яка дуже тісно пов'язана з музикою.

Хотілося б зупинитися на самому слові "панк", щоб через його етимологію можна було краще зрозуміти, що ж насправді мають на увазі люди, які гордо іменують себе "панками". Термін "панк" прийшов до нас з англійської мови. Оригінально він пишеться "punk" і має дуже багато значень. Найстаріше його згадування належить ще до часів Вільяма Шекспіра, коли воно означало найдешевшу категорію вуличних повій. В сучасній англійській "punk" означає "гниле дерево", "гниль", "непотріб", "неповнолітній сексуальний партнер" і так далі. Наприкінці 60-х років, коли власне і зародився цей молодіжний рух, журналісти так назвали молодь, яка стояла біля його витоків. Вони вважали, що таким принизливим словом відіб'ють популярність цього руху. Але такий хід себе не виправдав і слово прижилося у тогочасному лексиконі.

Грубо кажучи, є два типи панків:

- 1) люди належать до цього руху тому, що вони слухають відповідну музику (панк-рок музику);
- 2) люди, які окрім того що слухають цю музику, ще і в житті сповідують панківські принципи.

Панк-музика є невід'ємною частину даної субкультури. Перші групи такого напрямку зародилися ще у 1964 році у Сполучених Штатах. Тоді вони мислили себе як альтернатива рок-н-ролові. Вимоги до неї були простими: вона повинна була бути доволі жорсткою, швидкою, голосною, а тексти серйозними та такими, що порушували б проблеми, які хвилювали більшість молоді. Але американський типаж не став прообразом усього руху і панки, як рух, зародилися на початку 70-х у Великобританії.

Серед самих представників цього руху існує легенда про те, що панками стали хіпі, які розчарувалися в ідеї загальної любові. Можливо, це так і є, тим більше, що ідеологія оригінального панку, а не його сурогатної місцевої версії полягає у невизнанні будь-якого насильства, повазі до батьків і абсолютному пофігізмові, замішаному на доброму гуморі.

Але для того, щоб зрозуміти суть панку, слід послухати відповідні музичні групи. З найвідоміших – Sex Pistols, Velvet Underground, Stooges, Iggi Pop та інші, які працюють в такому ж дусі. Саме з музикою пов'язані й "ірокези" - очевидно, найвідоміший символ панку.

У більшості людей існує хибна думка, що панк обов'язково повинен бути саме з такою зачіскою. Це трохи не так, тому що "ірокези" виникли на початку 80-х років минулого століття і тоді їх носили тільки британські панки. Ні до, ні після того такі зачіски більше не культивувалися і зараз їх носять тільки ті панки, які в такий спосіб виявляють ностальгію за золотим часом європейського панку (1981-1983 рр.) "Ірокез" був запозичений у північноамериканських індіанців, а в Європу їх вперше занесли музиканти панк-груп Wattie та Exploited. Вони є кількох різних типів. Для створення ірокезу потрібна ціла банка лаку для волосся чи, як було до його появи, пляшка-друга пива.

Так що панки - це оригінальне і широке поняття. В Україні є нечисленна групка людей, яка сповідує цю ідеологію, але серйозного впливу на культурну ситуацію вона не справляє. З найвідоміших груп, які працюють з панк-музикою чи якимось чином використовують її здобутки у свої творчості, можна назвати «Воплі Відоплясова» (панк-рок), «Щастя» (панк), дуже ранній «Скрябін» (панк).

Скінхеди.

В свідомості пересічного українця скінхеди ототожнюються з неонацистами. Це не зовсім вірно: «класичні» скінхеди ніколи не були нацистами чи фашистами. Просто образ, який ці бритоголові хлопці (а деколи і дівчата) створили навколо себе постійними бійками, сплутався у масовій свідомості з групами неонацистів, які теж здебільшого голять свої черепи і люблять одяг темних кольорів. Інша річ, що ці неофашисти помилково називають себе скінхедами.

Субкультура скінхедів не зберегла для історії точну дату свого зародження. Достеменно відомо, що це сталося десь у портових містах Великобританії наприкінці 50-х - початку 60-х років двадцятого століття. Якщо спробувати творчо підійти до цього моменту, то можна намалювати таку картину...

Звичайні британські хлопці зі звичайних, небагатих сімей після звичайного трудового дня сиділи собі в пересічному пабі і пили пиво в очікуванні чергового конфлікту з матросами з торгових суден. Довго чекати не доводилося, приходили матроси і давали хлопцям доброго прочухана... Котрогось разу після бійки хлопці поголилися налісо, що дуже зручно у вуличних бійках (звідси і походить назва "скінхед": skinhead - в перекладі з англійської – «гола голова»), відірвали від своїх курток коміри, підкотили штани і взули свої робітничі черевики Dr. Martens. Вигляд у них був якщо і не страшний, то, принаймні, агресивний.

Саме в цей час у Лондоні почали селитися вихідці з Ямайки. Вони шукали тут пристойну роботу, але дуже часто її і не могли знайти, тому проводили багато часу на вулиці, збиваючись у групи, які називалися rude-boys - "грубіяни" (до речі, "руді-боєм" у молодості був відомий музикант Боб Марлі). Біла молодь часто навідувалася у квартали чорних, цікавилася їхньою культурою і саме з того часу походить захоплення скінхедів музичним стилем "ска", який і став на початках мало не офіційною музикою субкультури. Ну, і ще одна річ поєднувала в той момент чорних і білих хуліганів: і одні й другі були любителями "святого" напою - пива.

Політичні переконання скінхедів тоді визначені не були. Точніше вони існували, але абсолютно різні, як і сама молодь. Серед чорних були любителі побазікати про чорношкіре братство, а серед білих знаходилися такі, що співчували правим рухам, хоча расизму і шовінізму як офіційної ідеології скінхедів ніколи не існувало. Навпаки, частенько бувало так, що скінхеда спільно з чорними руді-боями атакували представників середнього класу teddy boys, до яких відчували класову ненависть і билися з рокерами-расистами, яких часто наймали охороняти мітинги правих партій.

Звісно, не можна стверджувати, що ця субкультура була повністю янголоподібною. Серед скінхедів був дуже поширений чоловічий шовінізм, а в 1970-х роках до нього додався ще і побутовий расизм, хоча в основній своїй масі

політичні погляди рух формували в дусі інтернаціонального пролетаризму. Але хитросплетіннями політики рядові скінхеди не цікавилися. Вони проводили час у бійках, пили пиво, слухали музику "ска" і поміж усім цим придумали до свого гардеробу ще одну річ, яка стала сьогодні є класичною ознакою приналежності до цієї групи - підтяжки. Хоча, тут варто зробити одну ремарку - важкі черевики, заковані джинси з підтяжками і куртки без комірів - вважаються "робочим одягом" скінхедів. Парадна форма - це чорні строгі костюми з такими ж чорними туфлями. Правда, для бійок вони використовували все-таки зручнішу робочу форму. А билися вони з будь-ким - з чорними, з білими, з жовтими, з багатими, з фанатами, які вболівали за інший футбольний клуб, з іншими скінхедами і, особливо, з хіпі. Хіпі найбільше діставалося від бритоголових, бо в їхній уяві "діти квітів" були представниками середнього класу і завжди могли відійти від своїх захоплень і зайнятися нормальним життям.

Після 1972 року рух скінхедів занепав і бритоголові стали рідкістю на вулицях. Але через кілька років на світ чекав новий бум - прийшли панки! Панки принесли з собою нові символи і нову музику. Скінхеди визнали частину цієї музики своєю. Але їх не цікавив увесь панк, вони слухали тільки ті групи, які в своїх текстах піднімали проблеми робітничого класу, продажних політиків, патріотизму. Журналіст популярного британського видання "Sun" Гарі Бушелл обізвав такий панк простим, але змістовним словом "Ой!" (Oi!). серед найвідоміших груп цього напрямку можна назвати SHAM 69, THE BUSINESS і THE ANGELIC UPSTARTS. Якраз тут і заклався той ідеологічний базис скінхедів, який ми знаємо тепер. Висловити його можна гаслом: "Люблю країну - ненавиджу уряд!". Багато з цих груп мали навіть лівий ухил і тому, коли одна з таких команд, а саме SKREWDRIVER, провела свій концерт під гаслом "Рок - проти комунізму", то від неї відвернулися справжні скіни. Відтоді SKREWDRIVER уже не належить до стилю Oi!, а є представниками нацистської музики, яка має назву "white power!"

Для того щоб чітко відділити себе від "нациків", у 1993-му році у Нью-Йорку було створено міжнародний рух RASH (Red & Anarchist Skinheads). З назви видно, що учасники цього руху стоять на комуністично-анархістських позиціях. Вони також виступають проти расизму і є прихильниками фемінізму, а також антигомофобії (противники дискримінації за статевою орієнтацією).

Є також і інша організована група міжнародного рівня - SHARP (Skinhead Against Racial Prejudices). Це скінхеди, які борються проти расистів і ультраправих. Вони регулярно проводять концерти, мітинги і значно радикальніші акції - організовані побиття boneheads (тупоголових), як вони називають неонацистів.

Але основну частину скінів і далі складають прості хлопці з робітничих кварталів, які особливо не переймаються своєю політичною орієнтацією, а просто збираються вечорами разом, п'ють пиво, влаштовують бійки і коротко стрижуться. Їх і надалі варто остерігатися в темних переходах, але не варто плутати з неонацистами.

Емо.

Сама назва походить від англійського слова «emotional» - «емоційний». Це відносно нова субкультура, що зародилася у США в кінці 80-х рр. XX століття. У нас вона з'явилася зовсім нещодавно, кілька років тому, але вже впевнено завойовує собі місце під сонцем. Якщо старше покоління ще про них не чуло, то молодше вже зрозуміло, що до чого, і починає навіть слухати «emotional rock». Музика Емл походить від хард-кору, в якому соціальна тематика набула нового вигляду: емоційні пісні про любов, розставання, самотність, розбиті серця і так далі в тому ж дусі. Хедлайнерами емо-року є «The beautiful mistake», «Underoath» та інші, менш відомі.

Головна риса емо – вони не соромляться своїх емоцій, не бояться виявити їх, прагнуть бути справжніми. Але наш світ надто жорстокий, тому емо часто стають самогубцями; сама тема смерті часто прослідковується у їх віршах і музиці. Їхня

творчість, яскравим взірцем якої є малюнки з віршами, проникнута сумом і почуттям безвиході. Взагалі для переважної більшості емо – це депресивні підлітки, що за найменшої неприємності ладні порізати собі вени (і, до речі, це близько до правди).

Емо легко розрізнити за зовнішнім виглядом. Як правило, вони худенькі, на очі спадає довгий чубчик, волосся довге і найчастіше пофарбоване в чорний, іноді – в рожевий колір, у вухах і на губах – пірсінг, очі густо обведені чорним, нігті також пофарбовані у чорне; вони вдягнуті у вузькі джинси, облягаючі футболки, скейтерські кросівки з товстими кольоровими шнурками, на поясі чи стегнах – два пояси, інколи навіть рожева пов'язка на лобі з написом «Я люблю емо». Найцікавіше, що цей опис підходить як для дівчат-емо, так і для хлопців. Узагалі розрізнити стать емо досить важко, тому багато хто думає, що хлопці-емо – гомосексуалісти. Це не так, просто їх жіночність – вияв своєї натури і небажання тримати в собі свої почуття. В сучасних умовах гендерної рівності ролі чоловіків і жінок поступово розмиваються, і емо просто не бояться показати це. Всі чоловіки так чи інакше стають все більш інфантильними та фемінними, але лише емо не соромляться цієї сторони своєї натури.

Більшість емо, на відміну від багатьох інших неформалів, не вживають наркотики й алкоголь.

Емо для України – явище зовсім нове, а тому не встигло зайняти певну нішу в суспільстві чи у свідомості людей. Їх скоріше сприймають як вибрик підлітків, у яких немає інших проблем у житті. Але поступово їх стиль життя та мислення стає цікавим і для пересічних громадян.

Хіп-хоп.

Для початку відразу варто внести певну ясність у термінологію, тому що останнім часом, зважаючи на навалу хіп-хопу в молодіжну культуру, доводиться чути підміну цього поняття словом “реп”. Отож, “реп” – це виключно музичний стиль, в той час як “хіп-хоп” є тією субкультурою, про яку нижче піде мова, і яка

окрім репу вбирає в себе ще і ді-джеїнг, графіті, специфічну форму одягу, деякі види спорту, брейк-данс та ін., а відповідно, є значно ширшим поняттям, аніж просто “реп”.

Історія хіп-хопу – це приклад того, як буквально за одне покоління босяцький фольклор американського негритянського гетто перетворився на світовий мейнстрім, а дворові хулігани – на світових суперзірок.

Почалося все приблизно у 1969-му році у “чорних” кварталах Нью-Йорка, які називаються Південний Бронкс. Легенда свідчить, що започаткував цей рух DJ Кул Херк, який запустив у мову слівце "b-boys" (скорочення від "break boys", тобто, “ламані хлопці”, ті, які танцюють брейк). Але суспільство розшифрувало це як "bad boys" (хулігани), а їхніх подруг охрестили "flygirls" – тобто “мушки” – крикливо одягнені і густо намальовані дівчата з вулиці. Зрозуміло, що це ще не був хіп-хоп (саме слово у 1974 придумав Африка Бамбаатаа), але початок було покладено.

Кул Херк приїхав до Нью-Йорка з Ямайки, звідки і привіз традицію організовувати вуличні танці під музику з платівок, на яку поети наживо начитують речитативом свої вірші. Центром цієї імпрези завжди був ді-джей, а такі акції виникали спонтанно і на вулиці. Так зародилася система вуличної культури "street culture", і так зародилася провідна роль діджея, який до того був тільки людиною, яка вчасно міняє платівки. Херк же ж привніс у цю схему активну позицію. Ді-джей сам вибирав музику, горланив щось у мікрофон, заводив людей і давав цей мікрофон іншим. Кул також першим придумав принести на вечірку не один, а два програвачі вінілів, щоб пускати музику нон-стопом. Правда для цього треба було трохи міксувати платівки, що він успішно і почав робити, закладаючи підвалини сучасного ді-джеїнгу. Скоро особливо талановитих DJ-їв стали називати MC ("master of ceremonies" – майстер церемонії), хоча саме словосполучення взялося з телебачення, де так іменували ведучих різних шоу.

До 1972-го b-boys та їхні подружки flygirls вже могли похвалитися організованою структурою, наявністю своєї музичної культури, власного одягу і

стилем життя, який можна окреслити словом “безтурботне”. Все це було показане у фільмі "Beatstreet", який вийшов у 1982-му і став для хіп-хопу культовим. Але поки що субкультура розвивалася і потрібна була уніфікація одягу. Після нетривалих вуличних боїв і мирних переговорів між різними групами бронкських адептів, було встановлено типовий “прикид” хіп-хопера – як правило, тоді це були спортивні костюми, дуті болонієві безрукавки, несиметрично натягнуті на голову бейсболки і обов’язковий елемент – величезні кросівки (бажано білі) з ще більшими “язиками”. Аксесуарами до цього всього слугували золоті ланцюги на шиї зі знаком \$ та вузькі затемнені окуляри – і одне і інше запозичене з культури фанку. Масивні золоті прикраси у поєднанні зі спортивними костюмами були подібні на медалі олімпійських чемпіонів, що дуже подобалося хіп-хоперам. Інколи вони навіть зривали з автомобілів знаки компаній і носили їх а шиї.

У 1972-му році також уже сформувалися так звані “бригади” – групи адептів субкультури, які ділили між собою міста на райони, в яких кожна могла влаштовувати свої танці і змагання. Окрім слухання музики і брейк-дансу хлопці і дівчата обмальовували стіни свого району різними графіті та каталися на екзотичних у той час роликових ковзанах.

У 1975-му хіп-хоп здійснив прорив, який був пов’язаний з виникненням музичного стилю реп. А почав його знову Кул Херк, який під час одного зі своїх виступів у клубі став розмовляти через мікрофон з публікою у такт музиці. Безперечно, це не був його винахід, тому що ще на початку ХХ сторіччя чорношкірі діти у своїх кварталах мали подібну забавку – вони змагалися у вмінні якомога чіткіше і ритмічніше зімprovізувати віршований текст. Причому метою цих віршів було намагання якомога більше образити супротивника, а ще краще його маму чи сестру. Це було праобразом репу, але в сучасному вигляді він з’явився саме тоді, хоча історія його назви до цих пір залишається невідомою. За найпопулярнішою версією, слово «реп» розшифровується як «Ритмічна Американська Поезія», хоча ця гіпотеза має багато противників.

Перший серйозний успіх до репу прийшов у 1982-му, коли група "Public Enemy" випустила альбом "The Message", який складався з покладеної на музику

поєми Еда Флетчера про те, як погано жити у чорному гетто. З того часу за репом закріпилася слава політичної музики, яка тримається, за рідкісними винятками, і до цих пір.

Через 4 роки після виходу цього запису фурор робить ще одна відома тепер реп-команда "Run DMC", яка записала хіт "My Adidas". Під час одного з його виконань музиканти скинули свої кросівки і кинули в натовп, який шаленів від цього. Підприємливі репери записали все це на відео і відіслали в офіс "Adidas", щоб капіталісти потішилися. Капіталісти потішилися, і запустили у виробництво ще кілька нових моделей своїх кросівок. Зате матері по всьому світу почали страждати від дитячого крику, і старатися зрозуміти, чим ці кросівки кращі за всі інші і чому їхні діти хочуть тільки "Adidas". Репери швидко зловили головну комерційну тему своєї творчості і почали перетворювати до того тиху вуличну культуру на величезне комерційне підприємство.

Чим краще йшли у хіп-хоперів комерційні справи, тим більше занепадала некомерційна вулична частина цієї субкультури. Зараз вона вже навіть не збереглася у своєму первинному вигляді, але закони комерційної гри вимагають, щоб у кожній дії була якась історія, тому міфи про гетто до цих пір культивуються самими ж чорношкірими. Також їм знадобилася і солідна ідеологія, яка б поєднувала всі напрацювання чорної вуличної культури, об'єднані під дахом хіп-хопу.

Тому ідеологія була чітко сформована з того, що було під руками. А оскільки початково хіп-хоп формувався у системі гетто і був формою самозахисту чорних і своєрідним виявом протесту – то ідеологи, імена яких до нас не дійшли, вирішили на цьому і базувати свої маніфести. Отже, хіп-хоп став виявом протесту, причому в найпростішій, лозунговій формі. Але якщо спершу це був расовий протест чорних проти расизму білих, то з подальшою комерціалізацією руху расистська тема відійшла на другий план, а на головні ролі вийшов чистий протест – незалежно проти кого чи чого він був спрямований. У хіп-хопі почало з'являтися все більше білих облич і вони, як це властиво білим, таки змогли протиснути на передові позиції «свого», якого звати Емінем. Продажі його альбомів у кілька

разів перевищують найближчого чорношкірого конкурента, а сам він є справжнім адептом хіп-хопу, хоча зараз побутує жарт про те, що спершу Майкл Джексон зі шкіри ліз, щоб співати і виглядати як білий, а тепер Емінем з усіх сил старається співати і виглядати як чорний.

Щоб різноманітність цієї субкультури була більш відчутною, слід описати кілька її найважливіших елементів.

Читка (читання репу) – при нескладності, на перший погляд, цього уміння, воно вимагає від майстра значно більше старань, ніж може видатися на перший погляд. Читання текстів повинно бути не монотонним, а таким, щоб запам'ятовувалося. Тому величезна увага приділяється правильному підборі рим, інтонацій, алітерацій.

Брейк (бі-боїнг) – танцювальний елемент даної субкультури. Описувати його надзвичайно складно. Він більше подібний до спортивних вправ, ніж до танцю. Хіп-хопери часто влаштовують брейк-батли – змагання команд брейкерів у вправності та оригінальності.

Графіті – оригінальні малюнки на стінах та інших поверхнях міста, які зроблені балончиками з фарбою, маркерами, чим завгодно. Для графіті майже обов'язковою є присутність тексту в малюнку, хоча останнім часом спостерігається поступовий відхід від цього канону і перехід до просто живопису. Графіті ще називають бомбингом, від слова “бомбити”, а воно, в свою чергу, походить від слова “бомба” – так у 80-х називалися зображення графітчиків на будинках, у переходах, на мостах. Кожен рейтер (так називають художників-графітчиків) має свій тег – художній підпис. Графіті має багато видів, як правило, рейтер працює лише в одному-двох.

Ді-джеїнг – музичний супровід для репу і брейку, хоча, діджеїнг може існувати і окремо. Традиційно для нього використовуються вінілові платівки, які крутять ді-джеї. Як один з підвидів ді-джеїнгу існує «скретчінг» (від англ. Scratch – подряпина). В цьому випадку з платівок видобувають специфічний звук, який виникає від контакту вінілу та звукознімальної голки.

До субкультури хіп-хопу зараховуються також і деякі види спорту, такі як скейт-бординг, катання на роликових ковзанах, сноубординг, баскетбол, бейсбол та інші. Хоча, це спірне питання, тому що про зв'язок субкультури та цих видів говорять тільки самі адепти, а не спортсмени.

Можне скластися враження, що хіп-хопер – це людина, яка володіє хоча б одним вмінням, перерахованим вище. Насправді це не так, і більшість реперів тільки те й роблять, що слухають музику і ходять “тусуватися” у свої компанії, а в найкращому випадку мають тільки якісь початкові знання цих умінь. Найчастіше вони переймають атрибутику руху і не переймаються ніякою філософією. Хоча все-таки варто вже визнати, що хіп-хоп – субкультура, яка вже сформувалася і перебуває зараз у стадії свого найбільшого впливу на молодь у всьому світі.

Растамани.

Їх ще називають растафаріанами. Витоки цієї субкультури з'являються ще 400 років тому, коли білі почали посилено вивозити жителів Африки на Карибські острови і зокрема на Ямаїку. Рабів змушували не тільки працювати на плантаціях, але і вивчати Біблію. Африканці, які потрапили у рабство, знайшли там, як не парадоксально, аналогію з собою. Білі стали асоціюватися з вавилонянами, а «мати-Африка» з землею обітованою. Коли рабство відмінили, мрія про повернення на батьківщину посилилася. Тоді ж до растаманства назавжди входить його обов'язковий елемент – марихуана, гандж, який на Ямаїку завезли індуси.

Багато хто з чорних вірив у пророцтво про повернення на свій континент. Пророком вони визнали ефіопського борця проти рабства – Раса Тафарі. Але повернення так і не відбулося. А у 60-х роках музикант Боб Марлі зробив улюблений «чорними братами» стиль регі всесвітньо відомим. Сплав мрій про Африку, «трави», культу Раса Тафарі та регі перетворився у растаманство.

Сучасний растаман – це в першу чергу людина цивілізована, з почуттям смаку. Він прагне жити красиво. Тому в першу чергу цікавиться мистецтвом і сам творить.

Найприкметніша зовнішня ознака растамана – грива волосся, яке або заплетене в дреди, або в афрокосички, або просто дрібно накручене. Інколи волосся фарбують у темні тони. Майже обов'язковою для растамана є плетена шапка червоно-жовто-зеленого кольору. Це сполучення взагалі є культовим для растаманів. Растамани не вживають алкоголь, настроєні завжди миролюбно, інколи навіть пацифісти, але ця субкультура має величезний мінус – марихуану. Вона допомагає растаманам творити, звільняє їх розум, допомагає наблизитися до своїх мрій, але... Все-таки це наркотик, хоча й легкий.

Готи.

Готи, чи «діти темряви» - одна з найпопулярніших нині субкультур. Серед натовпу їх відрізняють підведені чорним очі на білому напудреному обличчі, чорний одяг, волоси кольору воронячого крила, інколи з фіолетовим відливом, чорна губна помада, наслідування готичній моди тощо. Стилiстична основа – «готична естетика», музика готів – готичний (dead) метал. Улюблені теми життя та творчості – вампіризм, Середньовіччя, темні часи епідемії чуми та кривавого розгулу інквізиції. З культури Середніх віків готи і позичили таємничу блідавість, чорний одяг і незрозуміле для інших поклоніння перед смертю. Сучасні готи в нашому розумінні цього слова з'явилися приблизно у 1979 році, після виходу фільму «Голод», де головних героїв грали Девід Боуї та Катрін Ден'єв. Єгипетський хрест анкх, яким вони проколювали горло своїх жертв, став справжнім символом готичної субкультури.

Стиль готів можна сміливо назвати депресивно-романтичним: агресивний макіяж, одяг вугільно-чорного кольору, культ місяця, летючих мишей, мрії про смерть. Місця для своїх тусовок вони підбирають точно не для нервових – покинуті чи навіть діючі кладовища, зруйновані церкви, місця, що мають недобру славу тощо. Готи по природі своїй містики, вони вірять у магію, особливо чорну, і часто практикують її.

Сучасні готи часто використовують кельтську символіку, вважаючи її своєю власною. Також вони освоїли пірсінг, причому досить жорстокий.

Готи – субкультура вже сформована. В ній виділяють готів-андрогінів, кібер-готів і готів-вампірів. Ці течії для непосвяченої людини майже не відрізняються.

Звичайно, в межах однієї роботи можна лише оглядово торкнутися деяких найпоширеніших субкультур. Так, до них ще можна додати ультра, рокерів, металістів, мажорів, падонків, пацифістів, неофашистів, байкарів, діггерів, попсових, рейверів, хаусів, толкієністів, поттероманів і багатьох інших. Деякі з них вже виростили не одне покоління, інші формуються на наших очах. Як би ми не ставилися до субкультур, особливо молодіжних, вони існують і дуже сильно впливають на наше життя.

Джерела.

При виконанні даної роботи використано ресурси Інтернету і власний досвід дослідника.